

მამულის-დედა

დაარსდა შუამდგომლობის თვის
კავშირის სტამბაში.
კლასი, საკუთარს სსსდ.

გამოვიცა ორგანოში
ერთსულ. ფასი ვადასა და
კლასის შუამდგომლობის
თი მანეთი, სალო სსსდ-
თათუ ორი მანეთი.

მამულის ნაცრობის და ვაჭრობის ვაჭეთი.

წელიწადი მეტრე.

«ცისკარზედ» დამატება.

რ ე დ ა ქ ც ი ი ს ა გ ა ნ .

წლეკანდელი წელიწადითგან მოაზრობამ საკუთარი შსრუნველობა მიიღო ჩვენ გა-
ხეთზედ და მაგვიძლიან დაჯიბრდეთ შკითხველებსა, რომ დღეის შემდეგ დიდი წარ-
მატება შეიყვება ამ გახეთს სივრცის მსრითაც და შინაგანი ღირსების მსრითაც.
განსილვა და მართვა ეოველისავე სტატეებისა, რომელიც ამას იქით დაიბეჭდება
ჩვენს გახეთში სამუდამოთ იყისრა ავრონომმა, რომლის სასელსაც გამოვაცხადებთ
შემდგომში. ამას შემდეგ არც ერთს სტატეის არ მივჭსცემთ ადგილს ამ გახეთში,
რომელიც არ იყოს გასაგონელი, სასარგებლო ანუ განართობი მამულის-მატრო-
ნებისა და მხენელ-მოყუველებისათვის. მამულის შესახებ სტატეებს გარდა, დაუბე-
ჭდავთ ამბავებსა, სასარგებლოსა ჩვენი ქვეყნის ვაჭრებისათვის და ამისათვის ჩვენ
გვიმოყვინა საკუთარი თანამშრომელი ვაჭარი კაცი, დიდი აღებმიცემობის მატრონი, და
ეოველივე ვაჭრობის შესახები ამბავების მტადნე; ამასთან თუ სსჭა გახეთებშიაც,
რუსულში და ან სსჭა ენისაში, ვნახავთ სასარგებლოსა მამულის მატრონებისათვის
ანუ ვაჭრებისათვის ამბავს, იმასაც გადმოეთარგმნით და დაუბეჭდავთ ჩვენს გახეთში.
ჩვენს გახეთს ექნება შემდგომი წუარობები:

1) თსსულება ჩვენი ავრონომებისა აქაურის მამულის მატრონობის და ვაჭრო-

230

ბის საგანსედა.

2) მთავრობის განკარგულება მამულის-პატრონობის და სსჭა კელობების გავრცელებასედა და უკეთეს მდგომარეობაში მოყვანასედა ჩვენს ქვეყანაში.

3) კორრესპონდენცია ანუ ანბავი, მოსული მამულის პატრონობის გამკებდობაში სსხა და სსხა ადგილებითგან.

4) გამოლება სსხა ურნალებითგან ანუ ცალკე წიგნებითგან ამბავებისა და სტატებისა, სასარგებლოთ ჩვენს ქვეყანაში.

თუცა რედაქციას ახლა აქვს საშალობა, რომ რიგინათ გამოცეცს ეს გასეთი. მაგრამ მინც კიდეც ვერ ავა სისრულესედა თუ მამულის პატრონებმა მოუხვეს თავისი შემწობა. შემდებელია გასეთისაგან, რომ სრულებით კმაყოფილი-ჭეოს საჭიროება რომლისაჟე სასოკადობისა, თუ ამ სასოკადობაჟე არ მიიღო ზნეობითი მონაწილეობა გასეთის არსებობაში. მეტადრე ამ გუარის გასეთისათვის სრულად მიუცილებელია მონაწილეობა კერძო ზიროთა, მამულის პატრონთა და ვაჭართა. ამ დროს მთავრობამ გამოაჩინა უჭველი და მტკიცე წადილი რომ უშველოს, სადაც საჭიროა, მამულის მართვასა და უოველ გუარსა კელობების წარმატებას; მაგრამ ამისათვის მიუცილებელია, რომ იცოდეს სად უფრო რა არი საჭირო. თუ აქიმმა არ იცის სენი, აბა წამალს როგორ შეურჩევს. თუცა მთავრობას თვითვე ჭეავს კაცები და ატარებს აქა იქ სსხა და სსხა საჭიროების შესატეობათ, მაგრამ მამულის პატრონობა ისეთი საქმეა, რო ეველა ადგილას სსხა მიმართულება და სსხა საჭიროება აქვს და სადა განწვედება სუთიოდ კაცი რომ მთელის კავკასიის მხარითგან მონაწილონ საჭირო ამბები.

ამისთვის, სასოკადო სასრგებლობის სახელით ვთხოვთ მამულის პატრონებთა და სსხა ზიროთა არ დაუვაკლონ ანბავი თავინათ ადგილის საჭიროებასედა. რაც შეეკება მამულის მოვალასა და ვაჭრობასა, თავინათი ჭაზრი მთავრობის განკარგულებასედა ამავე საგნების შესასებ და ახალი ანბავი, რომელსაც ჭქონდეს მნიშვნელობა ამ საქმეებში.

ფასი წლის გამოცემისა ისევე რჩება ორი მანეთი. ეს ქაღალდის და ფორტის ფასი ძლივ არის და ესე იაფათ იმიტომ არის დანიშნული ამისი გუიდეჟა, რომ მმართველობა აძლევს შემწობასა, რადგანცა ჭხურს რომ თვით უქონელმა მსვენელ-მოყვულმაჟე შემიღოს ამისი დაბარება და გააფხისლოს გონება თავის კელობასედა.

საეკონომიკო კალენდარი.

იანვარსა აქვს 31 დღე; ამ თვეში, სა-
მუალო რიცხვით, დღესა აქვს ცხრა საა-
თი და ხასკვარი. ღამესა 14 და ხასკვარი.
ახალი მთვარე დაიბადება 14; ამ თვეში
არის ექვსი დღე უქმე და 25 სამუშაო.
მინდორში არა არისრა სამუშაო, სადაც
არა აქვსთ ჩვეულებათ ფეინის დაურა და
ან სადაც ავღარი უშლის რომ მოსნან გა-
საფხულის თესლისათვის, ტუქნა მუშაობა
ხეტვის მომზადებაზე, თუქნა საფხულითვი
ჭსკობია რომ მოიჭრას ხე, რადგანაც
მალე და კარგათ შრება და ჭიცაც ისე ვე-
ღარ შეუჯდება. ჰირველი ზრუნვა მამულის
პატრონისა ძინაურს ჰირუტყვებსედ არის
დაუოფნებელი. ვისაც უნდა; რომ ამ თვე-
ში ფურები იწყებლობდენ, უნდა ტუილ
გომში შინახონ და ნედლი საჭმელი ძი-
სენ ესე იგი, თივისა და ბზის გარდა
ცოტაცოტა უნდა მააჭამონ ჭარხალი, სტა-
ფილო და კარტოფილი, ცოტათ მესხარმუ-
ლი; როცაგი ფურმა მოიგოს, მასუკან
ორი კვირა სულ ხმელ საჭმელსედ უნდა
იუოს. სეზე, დორაბსედ უოკალთვს თვალი
უნდა კვიროს მელორენა. გოჭების დაურის

დრო რომ მოახლოვდეს, თივა და ჩაღა
თუ ქვეშ უცაით უნდა გამოცადლონ და
ბზე დაუფინონ, ამიტომ რომ თივაში უფ-
რო მალე დახსნობს ნეზვი თავის გო-
ჭებსა.

საეკონომიკო წლის აღწერა, ანუ ანბავი
სასოფლო მამულის კეთების და სხვა სე-
ლობების მდგომარეობისა კავკასიის მსა-
რეში.

ჰირველი ახლის წლის ნომერი გენ-
და დაეიწყოთ ამ მდგომარეობის განსილ-
ვითა; რომელშიაც იმყოფებოდა ჩვენში
წარსულს წელიწადს მამულის კეთება და
მასთან დამოკიდებულნი საქმეები. ჩვენ
არა გვწადიან რასაკვირველია; დაწვლი-
ლებით გაუხსრიკოთ მამა ზაზიდგან და-
ჩომილი წესი მამულის კეთებისა, ან, ვა-
ჩვენით თუ რა არის ამ წესში კარგი ან
ავი; არც ადგილი არც დრო ვერ არა
გვაქვს ჩვენს ამ გვარის განსილვისათვის.
ჩვენს წადილი ის არის, რო ვაჩვენოთ,
რა ცვლილება მიეცა ამ საქმეს ანუ რა
მოსდა ისეთი ამ საქმის შესახები, რომ
შესანიშნავი იუოს ჩვენის მკითხველები-
სათვის.

შეჯავლია და ვერა ვინც უარს ვერ იტყვის, რომ ამ ცოტა ხანში ძრეულ გზა-იღვიპა ჩვენმა ხალხმა ამ საქმესად, და რომ თავის დღეში ისეთი დიდი უზრუნველობა არა ჰქონია მიწის კეთებასა ჩვენ მხარეში როგორც ახლა. არამცთუ თავადი და ახსნური შეუდგა მამულის მართვის ზრუნვასა, მიწის მუშაობას მიჭუქვს კელი თვით იმათაც ვისაც იქამდის სასურწინა და ადლის შტეტი არაფერი სელობა არ მიუკარებიათ თავის დღეში. ჩვენ შავცეტყვია ვითომც ამ ათიოდ წლის წინათაც საშინლათ მოდათ შამოსულ-იოს მამულის კეთება, შეტადრე ახალი რამის შემოტანა, თესლისა, ჩერვისა ანუ მამინისა, მაგრამ ჰირუსელი ისტორია მოგვიხსრობს რომ ამ მოდას სხვაგანა ჰქონია სამირკველი და არა თვით კელობის სარგებლობაში. ჩვენ არ ვაჩვენებთ ამ სამირკველის ადგილსა, რომ ჩვენმა ანბავმა არ, მიიღოს კიცხვისა და სრასვის კილო; ისეი უნდა ვადვიართ იმათთვის ვინც ერწმუნება ჩვენ სიტყვასა, რომ ეს სამირკველი ეოფილა ჭამსა და ვითარებაზედ დამოკიდებული, დროებითი, უცხო იმ საქმისა, რომლის სახელიც დაურქმევია და იმიტომაც შერეულა და დაჩქმულა, როცა ჭამი და ვითარება გამოცვლილა.

ასლანდელ გადემბას სხვა საფუძველი აქვს და სინარულით ვადვიარებთ,

რომ ეს საფუძველი არის ნამდვილი, ბუნებითი და ამისთვის შეურეველი და საუკუნო. დაღისტის აღება დიდ გადასავლად უნდა შეირიცხოს ჩვენს ისტორიაში. არამცთუ მარტო ხალხს მიეცა მშვიდობიანობა, მიუცილებელი საჭიროება მიწის შემუშავებისათვის, რამეთუ ვაცი დაბრუნდა თავის სახლში და შეუდგა მამულის საქმესა, რადგანც მოესზო სამსედრო საქმე, რამეთუ კელი და რამდენი თავი მიეძატა მიწის მუშაობას შემდგომ შამილის დაჭერისა? ამასთან ისიც უნდა ვთქვათ, რომ კელისა და თავის გარდა, მიეძატა მიწას მესამე უმთავრესი საჭიროება მამულის კეთებისა — უფლი ანუ თანხა. ფოდრათები დამცირდა რასაკვირველია დაღისტის აღების შემდეგ. დამცირდა წვრილმან ვაჭრობაცა. ბევრი ათასი თუმანი გაბმული ამ საქმეში და შემდგომ დაბათილებული, მიიქცა მამულის სასუილად და მამულის გასაკეთებლათ. ამასთან უნდა მოვისხენით, რომ ერთი უმთავრესთა მისესთავანი გადემბისა ის არის კიდევ, რომ ამ ბოლო დროებში ძლიან გამრავლდა ჩვენი აღბ მიცემა ვეროპიის ხალხთან. მისულა ვეროპიელებისა ჩვენ მხარეში და გატანა ჩვენის საქონლისა. თვით გამრავლება ტუილისში ფრანციელების მოდის მალაზიებისა, რომელიცა ჰირველის შესედვით მხოლოდ მუანტველობისა და ბედოვლა-

თობის ნიშანი ტკონია კაცსა, არის სასა-
რეებლო ჩვენის მიწის გამოხაჯალისათვის,
შეუცვლელი რჯული ზოლიტივის ეკონომიისა
გვამსილებს, რომ კაცი ანუ მთელი ხალ-
ხი იქ უფრო რჩეულობს, თავისთვის საჭირო
საქონელის სეიდვასა, სადაცა აქვს გან-
ვადი იმის საკუთარს გამოხაჯალსა. თუ
ერთი განსაკუთრებითი დაბრკოლება არ
შეხედება ესე იგი: მეტიჲ მეტი ბეჯი, ან
სიმორე ქვეყნისა. თვით სარკებლობა
ეგრობალებიხა მოითხოვს, რომ აქ მოტა-
ნილის თავიანთ საქონელისათვის ტკუნ-
ფონს თავიანთ ქვეყანაში ფულის მაგიერ
აქაური გამოხაჯალი, რადგანაც ამით ერთ-
ის მაგიერად ორგნობათ მოიკებენ. მართ-
ლათაც ამ ბოლოდროს აქაურმა ეგრობა-
ლებმა დაუწყეს სიდევა ჩვენს გამოხაჯალსა,
ბამბასა, მატელსა, აბრეშუმსა, წმინდანანთუ-
ლსა და სსკ. ამას გარდა ბევრმა ეგრო-
ბალებმა დაიწყეს მოსვლა მსოლიდ
საქონლის განახიდავათ მეტადრე იმას შემ-
დეგ როცა ეგრობაში განხდა აბრეშუმის
ჭიის ავთ მყოფობა. ეველა ამ შემთხვევას ის
მეუდგა, რომ ჩვენ მიწის ანუ ზირუტევის გამო-
ხაჯალს დაედვა ფასი და წახალისა ხალხი,
და რამდენიც ეს აღებმიცემა გამრავლდება,
იმთენი ფასიც აიწევს და ხალხიც გამ-
რავლდება. რასაკვირველია, რომ თვით
განთლების წარმატებასა, საჭიროების
გამრავლებასა და მოძავალს ცვლილებასა

ბატონეობის საქმესეღ აქვსთ დიდი
მონაწილეობა მამულის კეთების სრუნვის
გამრავლებაში, რომელიც ჩვენ დროში არ-
ის მომხდარი უმსკვლად და ეველასთვის
საცნო საქმე. თავის დღეში არა ეაფილა
ამთენი მსურველი ახალის მამინების ანუ
ახალის თესლების დაბრუნისა, არც ამთენი
მთხოველი სხვა და სხვა ხენათვისის ნაწილე-
ბსეღ დარიკებისა, არც მომხმარები მამულ-
სეღ ამთენის ფულისა. ბოლოს დროს
თფილისში და გარეშე ამენდა რამთენიოდე
ქარხანები, რომელნიც არ შადრცხვენდნენ
თვით ეგრობაის მსარესა და გამოჩნდნენ
მამულის მეუთებლნი სოფლებშიაც, სადაც
მონაწევს თავიანთი მამულები მიკუნიერს
და ახგარიშიან წესსეღ. თავის დროს ვეც-
დებით რომ ვცნობათ ჩვენ მეითხველებს
დაწკრილებით ესქარხანები და მამულები,
და იმათი მომმართველებიცა: ახლავი მეუ-
დგებით ჩვენს მოთხრობას, რომლის საგანი
გამოყაცსადგეთ ამ სტატის დასაბამში.
მოთხრობა გავუთ იმთენს ნაწილსეღ,
რამთენიცა ვვაქვს უმთავრესი გამოხაჯალი
მიწისა ანუ ზირუტევისა' და ეველა გამო-
ხაჯალი გავმინჯოთ ცალკ-ცალკე.

ღვინო. წარსული წელიწადი ვერ იყო
მარჯვე ვენახებისათვის, მეტადრე კახეთში,
სადაცა ავნო ვასსა ვერ გვალვამ და
მერე დაჟინებულმა წვიმებმა; ამასთან სეკევაც
დაემატა ვალმა მხარში ასე, რომ მოხაჯა-

ლი თითქმის განახევრდა. ნაცარიც გამოჩნდა აქ იქ. თუშცა აღრინდელი ღონევი ვეღარ გამოიჩინა. სამეურელოში დარი კარგი დაუღვა ვენახებსა. ეს შვიდი წელიწადია თურმე ნაცარი ისე ახდენს იქ ვენახებსა, რომ არამც თუ ღვინო, ეურმენიცაი არავის დაენახა. წლეულ ნაცარს ძალიან დაუკლია ასე. რომ იმეფეულებენ, რომ მალე გაქრება უკანაგული კვალი ამ საშინელის სენისა. წლეულ, გუწერს ჩვენი კორრესპოდენტი, ზირველად დაუინახეთ შუგდიდის ბახარში ეურმენით სხუსე კალათები და საკულით მჭარი, შემოტანილი ასლომახლო სოფლებითგან. დიდი ხანი იყო, რაც თდომს აღარდაენახა ეს მიუცილებელი საჭიროება იქურის ხალხისა. რადგანაც სხვა ამბავი არ მოგვევლია ღვინოსეფ ჩვენი კორესპოდენტებისაგან რამდენიმე ტრაქტონი მაგწითით ამ საქმის მდგომარეობასა. ჩვენ ქვეუხანაში, ბევრისაგან შევუტყვევია რომ. თუ კაცმა კარგათ მოიანგარამოსო რა ხარჯიც უნდება ვენახის კეთებასა კასეთში, ქართლში ან ქვემოქვეყნებში, მაგთენი მოკება აღარა დარჩებაო ვენახისაგან. ღვინოში სირაჯის შეტი მოკება არავისა აქვსო, მართალი ბევრია ამ სიტუებში და სრულათაც დარწმუნებული ვართ, რომ ღვინის დამუყნებელს ანუ მამულის ზატრონს არა აქვს ვეროვანი გამოჩნობა

არამცთუ მარტო ღვინოში, ანუ სხვა მოსავალში. ფრანციამი ორიდის ვენახის ზატრონი წელიწადში ბევრჯერ ახი თურმის ღვინოსა ჰქვიდის, და თუ კარგათ მოუარა, ცოტა-ცოტა ორმოცდაათი თუ მანი წმინდა მოკება რჩება. ჩვენში, როცა დიდი სიმპირე ჩამოვარდა და ღვინო ერთითხმით და ხუთათ ისეიფობდა, მაშინაც მთელ კახეთში სულ სამი კაცი ძლივ ამოაღებიანება ორიდის ვენახს ამოყნა ფულსა, მიხესი ამ კვარის განსხვავებისა აირა არის. ჩვენში ღვინოს ვარვისი ფასი ეღება მსოლოდ როცა ან ერთი ან მეორე მხარე დანსტეება; ან წახდება გუალისა და დაქინებული წვიმებითა. კარგი მოსავლის დროს ღვინოს ფასი სრულებით ევარება. ეოველგან ხიუსეგს სიაფე მოსდევს, მაგრამ არსად მოსავლის დროს ისე არ ხარაღობენ მამულის ზატრონები, როგორც ჩვენში, ამიტო, რომ ჩვენი ღვინის ბახარი ჩვენივე ქალაქებია და სოფლები მაშინვე ცხადდება ამ ბახარში, რადგანაც ღვინის მომთხოვნელების რიცხვი ასევე ისე რჩება და თვითონ ღვინოკი მატულობს. რა საკვირველია, რო ღვინოს არას დროს არ დაეკარგებოდა ფასი, თვით, დიდ მოსავალშიცა, თუ სხვაგან სადმე განსავალი ჰქონდეს, როგორც ფრანცისა და სხვა ქვეყნების ღვინოებსა. ამიტომ, ზირველი საჭიროება არის ჩვენი მამულის ზატრონე-

ბინათვის რომ იმათმა ღვინოებმა აქაურ
 გასაჯალს გარდა სხვა ბაზრებიც იპოვნონ.
 თვით ბუნებითი ბაზარი რა საკვირველია
 რომ რუსეთია. რუსეთს წელიწადში მიაქვს
 სხვა ქვეყნებიტვან შვიდი მილიონი
 მანეთის ღვინო და ეოველ წელიწადს ეს
 რიცხვი მატულობს. რა სიმდიდრე მიეცე-
 მოდა ჩვენ მხარეს, თუ რომ ამ რიცხვის
 ნახევარი მანც აქედამ იუზავენობდეს
 რუსეთში. აქამდისინ ჩვენი ღვინოები ვერ
 წასცილებიან სხვა ქვეყნების ღვინოებსა
 იმ მიხედვით. რა ჩვენი გზა შორია და
 აქაური ღვინოებიც გზასეგ სდება. წასდო-
 ბასეგ ის უნდა ვსთქვათ რომ ამ თვისე-
 ბაში ჩვენ ღვინოსა და სხვა ქვეყნებისღვინოს
 დიდი გარჩევა არ უნდა ჰქონდეთ. სხვა
 ქვეყნების ღვინოც წასდებოდა უეჭველად,
 თუ იმასაც იმ გვარად ამტკავრებდნენ,
 როგორც აქაურ ღვინოებსა. თუ ღვინო
 არის შორს ქვეყნისა გასავსენი, ორს და
 სამს წელიწადს მარნიდამ არ უშვებენ,
 ერთი სიტყვით მინამ სრულად არ დადუ-
 ღდება და არ დაწმენდება. ბურგონის და
 ბორდოს ღვინოს აქა ვსვდავთ დაწმენდი-
 ლსა და დაბნარებულსა; თავიანთ ადგილს
 და ახალ დროს ამ ღვინებსაც სქენ ისე
 მუდრევენსა, როგორიც არის ჩვენი ღვინო.
 დიდი საქმე არ არის ღვინის დაწმენდა,
 მაგრამ მაინც ნახვა და სწავლა უნდა. ახ-
 ლა ჩვენს მართებლობას უნდა კახეთში

რომ მარანი გააკეთა, გახადოს ამ საქმის
 სასწავლებლად და დაწმენდინოს კახური
 ღვინო, როგორც იშინდება სხვა ქვეყნებ-
 ის ღვინოები; ამას გარდა ჰესწადიან,
 დაწმენდილი ღვინო გაგზავნოს მოსკოვში
 და ჰეტრებურლში გამოსაცდელად თუ ან
 როგორ აიტანს გზასა, ან როგორ დაფა-
 სდება. ამ გამოცდილებით უნდა გადაწუდეს
 დიდი და საფასური საქმე ჩვენი მამულის
 ჰატრონებისხოვის.

ბევრი ვაპტევიც, თუი ორი და სამი წელი-
 წადი მარანიში უნდა შეინახებოდეს ღვინო,
 რა სარგებლობა იქნება ჩვენი მამულის
 ჰატრონებისხოვის თუნდ ისწავლონ კიდევ
 ღვინის დაწმენდა ვერობიულ წესსეგ და
 თუნდ დაბტვიდეს, რომ აქაურ ღვინოებსაც
 შეეძლებათ ჰქონდეთ გასავალი რუსეთშით?
 ვის მამულიან ორი და სამი წელიწადი
 გაუსვიდავი შეინახოს ღვინო ჩვენ მხარეში,
 სადაც თუ ორიოდ თვე ფესი დაჭირეს
 სირაჯებმა, სულ ნახევარ ფასად გასდება
 ღვინოებით? ამ ანუარიბშიაც, ჩვენი ქვეყნისა
 ბევრით არ ვაირჩევა სხვა ქვეყნებისგან.
 იქითაც ფულის მქონელი მამულის ჰატრონი
 იშვიათი; მაგრამ აი როგორა კეთდება
 საქმე. ვენასის ჰატრონისგან ვიდულობენ
 ფულიანი კაცები ვურძენსა; ტბილსა, ანუ
 მაჭარსა, აუენებენ და სწმენდენ თავიანთ
 მარნებში და ისე გზავნიან გასასვიდათ
 სხვა ქვეყნებში. ვენასის ჰატრონი მამინეგ

იღებს თავის ფასსა; თანხის ჰატრონი ინსაფს ღვინოსა, რადგანაც ამით ფასი ემატება და დასარჯული ფული სარგებლობს. რაც ღვინო ისმება ჰარიის ქალაქში, რომელმაც ორი საქარაველოს ტოლა ხალსი იქმნება; ნასეუარი სულ ეურმნათ მამაქესთ და შიგვე ქალაქში იწურება და კეთდება ღვინო. ამისი მიხეზი ზოგი რასაკერძეელია ის არის. რომ ბეჯი არ მისცენ; მაგრამ ეს წესი იმგვარ შემთხვევამაც ბევრჯერ იხმარება, სადაც ბეჯს ვერას გსით ვერ გაქცევა და მიუცილე-ბელი საჭიროა; როცა უნდათ ღვინო შეინახონ. არიან, ამას ვინ იტყვის; ბევრი ვენახის ჰატრონები, რომელნიც თითონვე ინახავენ რამათნიძე წლით ღვინოებსა, მაგრამ სმირად ისე რომ ვენახის ჰატრონი და მკეთებელი სხვა არი და ღვინის დამყენებელი სხვა. ჩვენშიაც არ იქნება, რომ ეს წესი არ შემოვიდეს, როცა ღვინოების ვაჭრობა ავა თავის შესაფერს ხარისხზედ.

გზების დაბრკოლებაზედ ის უნდა ვსთქვათ, რომ მართლად ეს დიდი მკანებელია ჩვენის ღვინოებისათვის და დამძლევი რუსეთში ღვინის გატანისა. მაგრამ ესეც არ უნდა დავივიწყოთ, რომ თუცა ვერო-ზის ღვინის შემოტანას ის სიმარჯვე აქვს, რომ გზაზედ იმაინი სარჯი არ უნდება, მთორეს მსრვი ბეჯიც დიდი აწევს

ასე. რომ ჩვენი გზის ხარჯს უდროს. თუ არ დაემატა კიდევ. ამასთან გზებიც თან და თან კეთდება ასე, რომ ამ ცოტა ხანში ჩვენი უდიდესი სარჯი იქნება აქედამ ორპირის ჩატანა და შერე სულ წყალითა და რკინის გზით წავა. ამასთან შავიტყვეთ, რომ მმართველობას აქვს ჭახნად გომბორსედ კარგი გზის გასასა, და თუ ეს გამართდება, მაშინ კახეთის ღვინოებს ფასი მოემატება თავის ადგილსავე. მეორე მიხეზი, რომ ვენახს არა იქვს ჩვენში ჯეროვანი სარგებლობა, ის არის, რომ ეურმნიდამ ღვინისა და არეის შერტი სხვა არა ფრის გამოჩინობა არ იციან. სხვა ქვეყნებში თავი როდღაჯანბოთ ზოის-ფერს ეურმნის წვენიოგან შემსადებულს ნივთებსა, თვით ჩუნსოთან და კურკებოთ-განაც აქვსთ კარგი გამოჩინობა; იქიდანაც აზავებენ სხვა და სხვა გვარ წამლებსა, წიდასა, ზეთსა და ამკვარ ნივთებსა, და ეველან ფულს აღებენებენ, ჩვენს შვი-ასხველებს თავის დროს ვაცნობებთ, თუ როგორ შესაფდება ან ერთი ან მეორე. ამ მოსწენებულ ნივთოვანი, ახლავი იმას გაუსცადებთ; ამ ცოტა ხანში აქვე გამო-ჭსცდიან ამეების გაკეთებასა მმართველობის განკარგულობით. კიდევაც სხვა ბევრი დაბრკოლება აქვსთ ჩვენში მამულის ჰატრონებსა, დაბრკოლება რომლის ძლევა არ არის შეუძლებელი, ესე იგი დაუღვენელობა

ჯეროვანად უწინაყბის მოვლისა. სირაჯებოს
ამქრობა და სსეა. მაგრამ ამ საქმეებს
დიდი განსწრვა უნდა და ჩვენ ღაუბრუნ-
დებით სსეა დროს.

ო. ს.

(შემდეგი მომავალ ნომერში)

კულტ-მმლენკელოი მიწის-მოქმედისა. (1)

მიწის მოქმედება არის დიდათ ძველი
და დიად ზატოასანი კაცის ხელობათანა:
თვით უვალმა დმერთმა დაკვადვა ეს ვა-
ლად. ამასთან მიწის მოქმედება არის თვით
საჭირო და თვით სასარგებლო ხელობა,
ამისთვის, რომ ჰქვეებაგს კაცსა, დაჭბადავს
სსეა კვლობაებსა და არის საფუძველი ქვე-
უნის ძლიერებასა და ბედნიერებისა.

დასაბამითვან, როცა ხალხი არიოა ჯერ
გამრავლებული და ცხოვრებდა ნაყოფიერ
მიწებზედ, მიწის მოქმედებაც არ იოა
ძნელი ხელობა. მაშინ ხალხი იოა ცოტა,
ჭქონდა უსვათ ნაყოფიერი ადგილები და
ვინც ცოტად წაჭსნაჩნინდა მიწასა და

(1) შიო კაქოათი გადმოთარგმნას ჩვენს ტავთოში
ჩინებულს თხზულების კოპიოტარგის შრომისარის
ცალღიწისის, რომელიც დიდი ზატოით შიილეს რუსე-
თმა: ეს თხზულება არის თვის უკრად ზარეული რუსე-
თში. ჩვენ გადმოთარგმნით ჩვედგან რაც გამოსადეკი
ფუნებას ჩვენ მხარეკელ და დანაშოენს მიუმატებთ სსეა
თხზულებოვან და ჩვენის სკეუთარის გამოდღილებითვან.

ხაჭერიდა თესლსა, ერთი ასად აიღებდა
მოსავალსა.

მაგრამ შემდგომ რაჟი ხალხი გამრავლდა,
თვით უნაყოფო მიწებიც უნდა დაეჭრონ,
ამიტო, რომ ასალი და ასალი მიწები
შემოაკლდა, საჭაროებაც გაუმრავლდა და
რა საჭიროეული ველარც უწინდელს მოსა-
ვალს აიღებდა და ველარც იმ სიადგილით
შეაშუბავებდა მიწასა, როგორც უწინ, მაშინ
კაუნდა კაცს ზრუნვა, რომ ერთისა და
იმისვე ადგილისაგან აიღოს რაცკი შეიძლე-
ბდეს მომატებული მოსავალი.

რომ კაცმა აისრულოს ეს წადილი,
საჭირო არის სარფიანად მოსმარება: მიწისა
ძრთმისა, და თანისა (1) რომელნიც არიან
უწირველესნი საშვალობანი მამულის ზატ-
რონობისა. სერსიანად რომ აირჩევს კაცი
და მოისმარებს ამ საშვალობასა, მაშინ
მსოლოდ ციმიარეუებს. ამ საქმეში.

სერსიანის ანჩევისა და მოსმარებისა-
თვის საჭიროა ცნობა, ამ ცნობას გვაძ-
ლევს: დათვლიერება, გამოცდა და სწავლა.
დათვლიერება ის არის, როცა კაცი და-
ინახავს და დღისწავლის რასმე ბუნებითს
თავის თავად მომხდარს, მოქმედებასა, რო-
მელშიც თვით დამთვლიერებელს არაფე-

(1) თანს მაწარს მოქმედებაში და მამულის ზატრო-
ნობაში აისს ზარეი, საჭირო შინაურის ზირეუტვის
სასეიდლად და შესისხავად, აისრულის სასეიდლად.
სსელების ასეუქებლად და შეუქების საჯამაგროდ და
შესისხავით.

რი მონაწილეობა არ მიუღია. გამოცდა არის ბუნებითი მოქმედება, ანუ ფაქტი, რომელიც კაცს მოუხდენია რომ შეიტყოს, რა შეუდგება ერთს ანუ მეორე სამუალობასა, მაგალითებრ. კაცმა ვსთქვათ შეინიშნა; რომ სმინად დათესილს სელს წმინდა დოეები აქვს და ცოტა თესლიეს იქნება-- დათვლიერება. თუკი თვითონვე დათესავს მორ-მორს, უნახოთ თუ სხვილ-სხვილი დოეები გამოუვათ, მაშინ ეს იქნება გამოცდილება.

უცოდნელობა ნამდვილის ნივთების თვისებისა; ბუნების ძალისა, იმის მოქმედებისა დაჭობდავს შეცთომილებასა და ცრუ მორწმუნეობასა. მაგ. ბეგონსა ჭკონია რა რაჟი მიწა შავია, ნაყოფიერი უნდა იყოსო, მაგრამ ჭკობიანი ადგილის მიწაც შავია და ნაყოფიერიკი არ არი. სოკსა ჭწამს; რა ჰური გორგოლად გადაიქცევაო; მაგრამ ამ გვარნი რწმუნება მსოლოდ იმას ექმნება, ვინც სრულებით არ იცის ბოთანიკა.

მაგრამ არ იქნება რომ ყოველთვის ცრუ მორწმუნეობად შევრაცხოთ რწმუნება როცა ვერ ვხედავთ კავშირსა, მიხეხსა და მოქმედებას შუა. მაგალ. სხვა და სხვა ნიშნები მცენარეში ანუ ჰორტუეში გავცნობებენ მომავალს დარსა. თუ მიწის მოქმედი ელოდება და უერს უგდებს ან სხვა და სხვა მცენარის აუვაველებას და

მერცხლის მობრუნებასა რომ დათესოს, ეს არ არი ცრუ მორწმუნეობა; ამიტომ რომ მცენარეების აუვაველებაცა და მერცხლის მობრუნებაცა სიტუოხედ ჭკიდა ამასთანა სოვი ერთი ცვლილება ჭაერში, რომელსაც ვერ მივსწვდებით ხვევის გრძობითა, ჩნდება ცხადად ქვეშრომებსედ და აწარმოებს მათხედ სხვადა სხვა მოქმედებასა. მაგ. შეინიშნულია, რომ როცა შემოდგომას მიწის ფეიქარები გაბამენ მიწასედ ბეგონს ქსელებსა, მაშინ უთუოთ უნდა მოველოდეთ კარგ დარსა, რომელიც ისე საჭიროა შემოდგომასედ.

მცენარე და ჰორტუევი მრავლდებიან თავის თავად ბუნების ძალით, რომლითურთ არიან დაბადებულები. ხენა-თესვას და ჰორტუევის შენახვას მსოლოდ ის შეცადინეობა აქვს, რომ სასარგებლო მცენარეები და ჰორტუევი მოამენონ უხვად და კარგი თვისება შესძინონ. ეს შეცადინეობა ჩვენა იმთხედ მარჯვე იქნება, რამდენიც უკეთესად გვეცოდინება ძალი და რჯული ბუნებისა, რომლითა მრავლდებიან ჰორტუევი და მცენარები, ამისთვის სწავლა მამულის ჰატრონობისა არის მოსმარება ბუნებითის სწავლისა სასარგებლო მცენარეების და ჰორტუეების გამოავლებადი.

ბუნებითი სწავლა უოფილა საფუძველი მამულის ჰატრონების სწავლისა და აქამდინაცა აწინაურებენ ამ სწავლასა და უკეთესს მდგომარეობაში მოჭყაესთ, ამის-

თვის რომ ბუნებითი სწავლა გვაცნობებს ნვენ, ზირველად, თუ, როგორ დაუთავალიერებდეთ და ავწერდეთ ბუნების მოქმედებასა, მეორეთ, როგორ ვიუკლისხმით ანუ გავიგონათ ბუნებითი მოქმედება და ანუ კავშირი მოქმედებისა და მიზეზისა და შესემდ როგორ გემო-ეკონომით ამ მოქმედებისაგან და დაგვსდით კანონები მამულის ჰატრონიების ხელობისა.

მამულის ჰატრონიობის სწავლას ჰეოფენ ჩეულებრივ სამ ნაწილად: ზირველ ნაწილში გარდამოიციება სწავლა მცნარების გამრავლებისა; მეორეში--ს, ავლა ზირუტეების შოშენებისა; მესამეში--სწავლა მამულის მართვისა და მამულის მოვლისა.

სოკორთი საგანი მამულის ჰატრონიობისა კარდმოიციება ცალკ-ცალკედ, ესე იგი მებაბრეშეობა, მებადობა, ტვისმცველობა, მუუტკრობა და სხვა.

მამულის ჰატრონიობის სწავლასა დაუმატებენ კიდევ სასოფლო ტესნოლოდიასა, რომელიც არის სწავლა მიწის გამოსავადის გაკეთებისა, მაგალითებრ, დენის და ენება, არაის სდა, ხეთისხდა, ჰურის ფქა და სხვა.

მამულის ჰატრონიობის სწავლაში თეორია და გამოცდილება არ უნდა იუენენ ერთმანეთის წინა აღმდგენი, ამიტომ რომ თეორია არის ბუნებისა და გონების თანხმად

აღსნა მოქმედებისა; ამ აღსნიტგან შესდგება კანონი მამულის ჰატრონიობის სწავლისა. აღსნა რომლისაშე მოქმედებისა მანაშდინ არ შეირიცხება თეორიად, და დარჩება მოკონებად, მანაშ არ დამტკიცდება და არ გამართლება გამოცდილებითა. მხოლოდ გამოცდილებასა შეუძლიან გადაწვეიტოს, თუ ესა და ეს კვარი აღსნსა უნდა დაიღვას მამულის ჰატრონიობის სწავლის კანონათ, თუ არა.

მიწის მოქმედების თეორიას თავის აღსნსანსში და ჰაზრის გამოგვანაში აქვს ეოველოთვის საფუძვლად რჯული ბუნებითი, რომელიც გარდამოიციება ბუნების მერუველებადში. მაგ. როდესაც მტკიცეთ შეიტყეს, რომ თესლი უჰაერო ადგილში არ აღივდება და ამისი მიზეზი ის არის რომ მაშინ თესლს არ აქვს მიუცილებელი ზირობა აღიებისა, ესე იგი მვაგვკარუდი--ეს შენიშვნა რჯულად დაიდვა თეორიაში. აქედამ ის ჰაზრი იყო გამოტანილი რომ, თუ დათესიდას მიწას ხედ რამ აფარია მძიმე, ანუ თესლი არი ღრმად ჩავარდნილი მიწაში და ანა აქვს თავის უფლად ჰაერის მუშაობა, მაშინ არ უნდა აღივდეს.--მაგრა ეს ჰაზრი შეიქმნა ენონად მხოლოდ მას შემდეგ, როცა მრავალგზის გამოცდითა გამართლდა და დამტკიცდა.

როცა მამულის-ჰატრონობა ჰსწარმოებენ იმ კვარად, რომ ეოველივე მოქმედება

შესძლოა რომ აიხსნას ბუნებითის რუკულითა და როცა შესძლოა ანგარიშის მიცემა, თუ რა მიზეზით ეოველივე საქმე კეთდება ესე, და არა სხვა გვარად, მაშინ ამ გვარ მამულის ჰატრონობას ჰქვიან კეთილგონიერი მამულის ჰატრონობა, ანუ მეცნიერობითი მამულის ჰატრონობა.

სხვა და სხვა მხარეს შემოსულა და დაარსებულა სხვა და სხვა წესი მამულის ჰატრონობისა. ამბობენ, რომ რადგანაც ეს წესები არ შემოსულაო სწავლაში, ამიტომ სწავლის წინააღმდეგები უნდა იყვნენო: მაგრამ ეს დიდი შეცდომაა. სხვა და სხვა ადგილების გამოცდილებითგან შემდგარა ბევრი სასარგებლო კანონი, თუნდ სწავლაშიც არ შეუღლიეს, და ამის უარს ეოფა დიდი შეცდომა იქნებოდა. მაგრამ ის უფრო დიდი შეცდომაა, ვინც იტყვის, რომ მუხანი და მუხანი ქვეყანა თავის გამოცდილებით საკმაოდ მდიდარიაო და არა ფერს საარსებლობას არ მასვეყსო სხვა ქვეყნების გამოცდილებათ, ესე იგი სწავლაო. რა საკვირველია, ჩვენთვის უფრო გასაგანი და უფრო სასარგებლო იქმნება გამოცდილება იმ ქვეყნისა, რომელიცა ჰგავს ჰავითა სვენი ქვეყანას, მაგრამ დიდი შეცდომაა უარის ეოფა შორის ჩვენების გამოცდილებობსაცა, მინამ ცხადათ არ ჰსწინდეს იმათი გამოუსადეგრობა. რუსეთში ბოსტნის კეთება

შეიძლება ჰეტრე დიდის დროს როსტოვის გლეხებმა გოლლანდიელების მიბაძვითა და ამ ქვეყნიდანაც გადმოასხეს მშვენიერი ჯინში შროსისა, რომელიც გამრავლდა სოლმოგორის გარემოში არსანგელის გუბერნიაში—თუმცა გოლლანდიის ჰავა არა ფერში ჰგავს რუსეთის ჰავას. ისპანიის ცხვარიც, რომელიც ახლა გამრავლებულია რუსეთში, ღერმანიაში, ფრანციაში და ჩვენიშიაც, არის გამოსული ისპანიიდან რომელიცა ჰავით დიდათ გავრჩევა ამ ქვეყნებიდან, მაგრამ სწავლამ და სელოვნებამ იმეგარი კანონები შეადგინა ამ ჰირუტევის მოვლისა, რომ ახლა უკეთესი ისპანიის ცხვარი იმათა არა თავის საშობლო მამულში, არამედ სხვაგან, ღერმანიაშიც.

(გარსელება შედგომ ნომერში)

შესაძე გვერდში, და შესაძე ტრიქონში დაბეჭდილია ახალი მთავარე დაბადება 14, გთხოვთ წაიკითხოთ 6.